

RANTASALMEN KUNNAN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

VASU 2007

Sisällysluettelo

1. VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA	4
1.1 Vasu-prosessi Rantasalmella	4
1.2 Varhaiskasvatuksen linjaukset Rantasalmen kunnassa	6
2. VARHAISKASVATUS RANTASALMELLA	8
2.1 Varhaiskasvatusorganisaatio	8
2.2 Varhaiskasvatus osana kasvatusyhteistyöverkostoa	9
2.3 Varhaiskasvatusta ohjaavat periaatteet Rantasalmella	11
2.4 Varhaiskasvatuksen kehittäminen Rantasalmella	13
2.4.1 Päivähoidon ekoverkosto	13
2.4.2 Kasvatus tulevaisuuteen	14
2.4.3 Lapspere- hanke	14
2.4.4 Kehittämistoimet JJR- kunnissa	15
2.5 Turvallisuussuunnitelma	16
2.6 Seudullinen Hyvinvointikertomus	16
3. RANTASALMEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA	17
3.1 Tavoitteena hyvinvoiva lapsi	17
3.2 Hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuus	17
3.3 Kasvattajayhteisö	18
3.4 Varhaiskasvatusympäristö	19
3.5 Oppimisen ilo lasten toiminnassa	20
3.6 Kielen merkitys varhaiskasvatuksessa	20
3.7 Lapsen tapa toimia	21
3.7.1 Leikkiminen	21
3.7.2 Liikkuminen	22
3.7.3 Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen	23
3.7.4 Tutkiminen	23

4. VARHAISKASVATUKSEN SISÄLLÖLLISET ORIENTAATIOIOT	24
4.1 Matemaattinen orientaatio	25
4.2 Luonnontieteellinen orientaatio	25
4.3 Eettinen orientaatio	25
4.4 Esteettinen orientaatio	26
4.5 Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio	26
4.6 Historiallis-yhteiskunnallinen orientaatio	26
5. VANHEMPIEN OSALLISUUS VARHAISKASVATUKSESSA	27
5.1 Kasvatuskumppanuus	27
5.2 Vanhempien osallisuus toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa	28
6. ERITYINEN TUKI VARHAISKASVATUKSESSA	29
6.1 Lapsen tuen tarve ja sen arviointi	29
6.2 Tuen järjestäminen ja toteuttaminen	30
6.3 Varhaiskasvatuksen yksilöllistäminen	32
7. ERI KIELI- JA KULTTUURITAUSTAISET LAPSET JA VARHAISKASVATUS	32
8. VARHAISKASVATUKSEN LAADUN ARVIOINTI	33
9. LÄHTEET	35

1. VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

1.1 Vasu-prosessi Rantasalmella

Varhaiskasvatusta ohjataan valtakunnallisilla ja kunnan omilla asiakirjoilla. Kunnan oman varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana ovat olleet Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset (Stakes 2002) sekä Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Stakes 2003, toinen tarkistettu painos 2005). Vasu on sisällöllisen kehittämisen ja ohjauksen väline. Sen tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista koko maassa. Ne luovat pohjan kuntien suunnitelmille ja varhaiskasvatustyölle.

Kuntakohtaisen suunnitelman tarkoitus on ottaa huomioon kunnan omaleimaisuus ja erityispiirteet. Väestörakenne ja olosuhteet kunnassa viitoittavat myös varhaiskasvatuksen toteuttamista. Rantasalmen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteutumista koko kunnassa, ohjata sisällöllistä kehittämistä ja luoda edellytyksiä varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseksi. Sen tarkoituksena on myös olla osana JJR allianssikuntien yhtenäistävää varhaiskasvatusta. Mm. erityisvarhaiskasvatuksen osuus on kokonaan yhteinen kolmen kunnan, Rantasalmen, Juvan ja Joroisten kesken. Tavoitteena on myös, että Rantasalmen esiopetuksen ja 1-2-vuosiluokkien opetussuunnitelmat ovat johdonmukainen jatkumo varhaiskasvatussuunnitelmalle.

Työryhmän laatiman kunnan vasun pohjalta laaditaan yksiköiden omat varhaiskasvatussuunnitelmat sekä jokaiselle lapselle henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Näissä tarkennetaan kunnan vasua ja tuodaan esiin kunkin yksikön erityispiirteet ja pedagoginen suuntautuminen.

Yksikön Vasu kokoaa yhteen henkilöstön ja asiakkaana olevien perheiden näkemykset siitä, mitkä ovat parhaita tapoja juuri tässä yksikössä toteuttaa varhaiskasvatusta lasten hyvinvointia edistävällä tavalla. Lapsikohtainen Vasu tukee lapsen yksilöllistä kasvua, kehitystä ja oppimista. Vasu tehdään yhteistyössä vanhempien ja henkilöstön kanssa. Lapsen Vasuun sisällytetään myös lapsen tuen tarpeen määrittely ja tuen järjestäminen. Eri tahoilla lapselle laaditut kasvatusta- ja kuntoutussuunnitelmat sovitetaan yhtenäiseksi kokonaisuudeksi.

Rantasalmen perusturvalautakunta asetti helmikuussa 2006 varhaiskasvatussuunnitelmatyöryhmän valmistelemaan Rantasalmen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Työryhmässä on ollut mukana perusturvaosaston toimialapäällikkö sekä edustajat kaikista päivähoitoyksiköistä; kaksi lastentarhanopettajaa ja lastenhoitaja päiväkotikiertokoti Kerttulasta, perhepäivähoidosta perhepäivähoitaja ja avoimesta varhaiskasvatustoiminnasta ohjaaja. Puheenjohtajaksi nimettiin perusturvalautakunnan edustaja. Työryhmän sihteerinä on toiminut päivähoitojohtaja.

Lisäksi työryhmään on kutsuttu myös seurakunnan, esikoulun ja ryhmäperhepäiväkodin edustajat sekä JJR KELTO (Kiertävä erityislastentarhanopettaja). Työryhmä on koontunut yhteensä 10 kertaa.

Varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään tarvittaessa varhaiskasvatuksen johtotiimin organisoimalla tavalla. Varhaiskasvatuksen käytännöt ja arkirutiinien kehittäminen vaativat jatkuvaa kriittistä tarkastelua ja ajankohtaistamista. Uusien työkäytänteiden vienti arjen tasolle vaatii koko henkilöstön sitoutumista ja paneutumista kehittämistyöhön. Varhaiskasvatussuunnitelma linjaa yksiköiden vasuja ja on pohja koko varhaiskasvatustoiminnalle. Yksiköiden toiminta mukautetaan lasten tarpeita vastaavaksi ja toimintaympäristöt rakennetaan lapsen toimintaa tukeviksi. Toiminnalliset orientaatiot lähtevät lapsesta ja kasvattajayhteisö liittyy varhaiskasvatuksen sisällölliset orientaatiot lapsen toimintaan.

Rantasalmen vasu

1.2 Varhaiskasvatuksen linjaukset Rantasalmen kunnassa

Rantasalmen kunnan väkiluku on vähentynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana noin 50 henkilöä/vuosi. Tällä hetkellä Rantasalmella asuu noin 4400 asukasta. Väestö rakenne muuttuu; lasten suhteellinen osuus väestöstä pienenee ja iäkkäiden ihmisten osuus kasvaa. Työikäistä väestöä siirtyy muualle ja sen myötä syntyvyyskin laskee. Väestömuutokset aiheuttavat uusia haasteita palvelurakenteen muutoksille. Lapsiperheille suunnattujen palvelujen uudelleen arviointi ja palvelutarjonta otetaan huomioon tulevien vuosien suunnitelmissa.

Rantasalmi, Juva ja Joroinen (JJR- allianssikunnat) ovat päättäneet järjestää palvelunsa yhteistyössä sovitun työnjaon mukaan 1.1.2008 lukien. Palvelujen järjestämisessä noudatetaan tilaaja-tuottajamallin piirteitä sisältävää sopimusohjausta. Palveluiden tuotanto hoidetaan yhteislautakuntien johdolla peruskunnan (tilaajan) kanssa tehtävän vuosisopimuksen perusteella. Peruskunnat säilyvät itsenäisinä ja huolehtivat asukkaidensa hyvinvoinnista ja paikkakunnan elinvoimasta. Perusturvatoimialan isäntäkunnaksi on päätetty Juva.

Rantasalmella päivähoitopalvelujen piirissä on v. 2006 ollut noin 160 lasta, joista 120 lasta kokopäivähoitopalvelujen piirissä ja noin 40-50 lasta avoimen varhaiskasvatus-toiminnan piirissä.

Rantasalmi, Juva ja Joroinen (JJR- allianssikunnat) ovat päättäneet järjestää palvelunsa yhteistyössä sovitun työnjaon mukaan 1.1.2008 lukien. Palvelujen järjestämisessä noudatetaan tilaaja-tuottajamallin piirteitä sisältävää sopimusohjausta. Palveluiden tuotanto hoidetaan yhteislautakuntien johdolla peruskunnan (tilaajan) kanssa tehtävän vuosisopimuksen perusteella. Peruskunnat säilyvät itsenäisinä ja huolehtivat asukkaidensa hyvinvoinnista ja paikkakunnan elinvoimasta. Perusturvatoimialan isäntäkunnaksi on päätetty Juva.

Rantasalmella päivähoitopalvelujen piirissä on v. 2006 ollut noin 160 lasta, joista 120 lasta kokopäivähoitopalvelujen piirissä ja noin 40-50 lasta avoimen varhaiskasvatus-toiminnan piirissä.

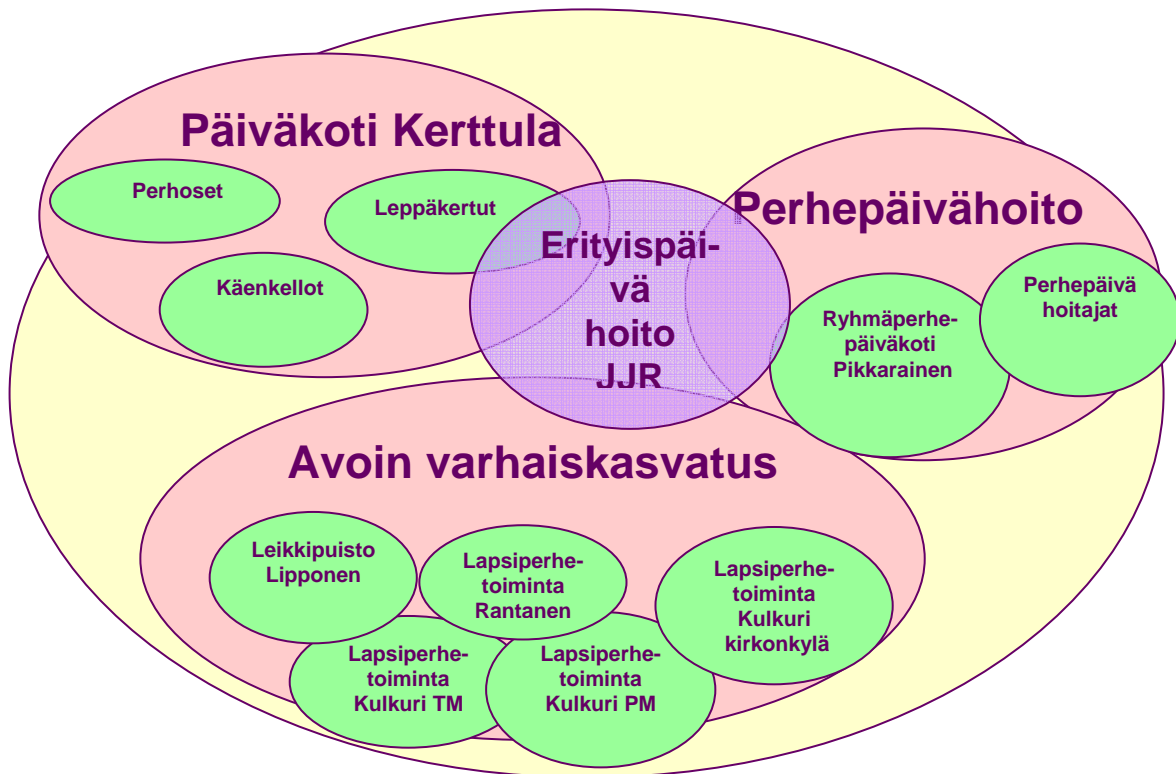
Varhaiskasvatusta Rantasalmella ohjaavat asiakirjat

- Lasten päivähoitolaki
- Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet
- Rantasalmen varhaiskasvatussuunnitelma
- Esiopetuksen valtakunnalliset perusteet
- Rantasalmen kunnan esi- ja alkuopetussuunnitelma
- Seudullinen hyvinvointikertomus
- Rantasalmen kuntastrategia
- Perusturvatoimen strategiset linjaukset
- Sosiaalihuollon asiakaslaki
- Päivähoidon Ekoverkosto-hankkeen ympäristökasvatusmenetelmät
- Syrjäytymisen ehkäisy luonto- ja ympäristökasvatuksen avulla - hankkeen menetelmät
- Perhetyö Päivähoidossa käytäntöön juurtuneet työtavat (10 v. aikana)
- Neuvolaan lähetettävät 3- ja 5-vuotiskaavakkeet
- JJR kuntien lapsi- ja perhepoliittinen ohjelma
- Lapspere- hankkeen periaatteet varhaiskasvatuksen kehittämisestä
- Lastensuojelulaki
- Sosiaalihuoltolaki

2. VARHAISKASVATUS RANTASALMELLA 2007

2.1 Varhaiskasvatusorganisaatio

Alle esikouluikäisille suunnattu toiminta järjestetään perusturvatoimen alaisuudessa. Perhetyö ja lapsiperheiden kotipalvelu on toiminut 10 v. päivähoiton alaisuudessa. Vuoden 2006 alusta lukien lapsiperheiden kotipalvelutoiminta siirrettiin osaksi kunnan kotipalvelutoimintaa ja vuoden 2007 alusta lukien perhetyöpalvelut sosiaalityön alaisuuteen. Haja-asutusalueella myös esioppilaitten ja 1-2-luokkalaisten aamu- ja iltapäivätoiminta on päivähoiton vastuulla.

Rantasalmen kunnassa esiopetus on päätetty kokonaisuutena siirtää koulutoimen vastuulle. Myös esioppilaitten ja 1-2-luokkalaisten aamu- ja iltapäivätoiminnasta vastaa pääosin koulutoimi. Varhaiskasvatus toimii tiiviissä yhteydessä Reppu-iltapäivätoiminnan kanssa, koska koulujen loma-aikojen sekä aamu-, iltapäivä- ja viikonpuhoitoa tarvitseville on tarjottu hoitopaikka päivähoitoyksiköistä.

Varhaiskasvatuksen toimintamuodot ja hoitopaikat 1.1.2007

- päiväkotiki Kerttula
 - alle 3 v. leppäkertut 12 paikkaa
 - 3-6 v. perhoset 21 paikkaa
 - 1-6 v. käenkellot 15-21 paikkaa, vuorohoitoryhmä, myös esikoulu-
laisten ja koululaisten ilta-, yö- ja viikonloppuhoito
 -
- ryhmäperhepäiväkotiki Pikkarainen
 - 1-6-v 12 paikkaa
- perhepäivähoitajat hoitajan kotona tapahtuva hoito
 - 1-6-v. n. 30 paikkaa, myös esikoulu- ja koululaisten aamu- ja
iltapäivähoito haja-asutusalueella
- avoin varhaiskasvatustoiminta
 - toimii sekä haja-asutusalueella että kirkonkylässä
 - yhteistyössä srk:n kanssa (työpari srk:lta)
 - toimii viikoittaisena toimintana viidessä toimintapaikassa
 - toiminnassa mukana noin 40-50 lasta
 - kesäaikaan myös leikkipuistotoimintaa

2.2 Varhaiskasvatus osana kasvatusyhteistyöverkostoa

Rantasalmen varhaiskasvatuksessa yhteistyötahot on merkittävä osa kokonaisuutta. Laadukkaitten sekä lasten ja perheiden tarpeita vastaavien palvelujen turvaamiseen tarvitaan yhteistyökumppaneita. Yhteistyö terveydenhuollon kanssa tukee lapsen yksilöllistä kasvua, kehitystä ja oppimista. Verkostoyhteistyön tavoitteena on varhainen vaikuttaminen riskitilanteissa. Tarvittaessa perhe ohjataan käyttämään myös muita sosiaali- ja terveystoimen palveluja.

Rantasalmella tehdään tiivistä yhteistyötä myös sosiaalitoimen ja koulutoimen henkilöstön kanssa. Seurakunnan kanssa tehtävä yhteistyö on ollut myös voimia yhdistävää ja antanut puolin ja toisin vahvuuksia ja tukea arkityöhön. Seurakunnalta saatu työpari avoimessa toiminnassa on ollut toiminnalle välttämätön tuki, samoin monien tilaisuuksien ja tapahtumien yhdessä järjestäminen on koettu hyväksi.

Tiivis yhteistyö JJR- kuntien kanssa on tuonut uusia yhteistyötahoja ja vertaistukea myös henkilöstölle osaamista vahvistaen. Säännöllisesti kokoontuva moniammatillinen työryhmä kokoaa erilaista osaamista ja ammattitaitoa ammatilliseen yhteistyöhön.

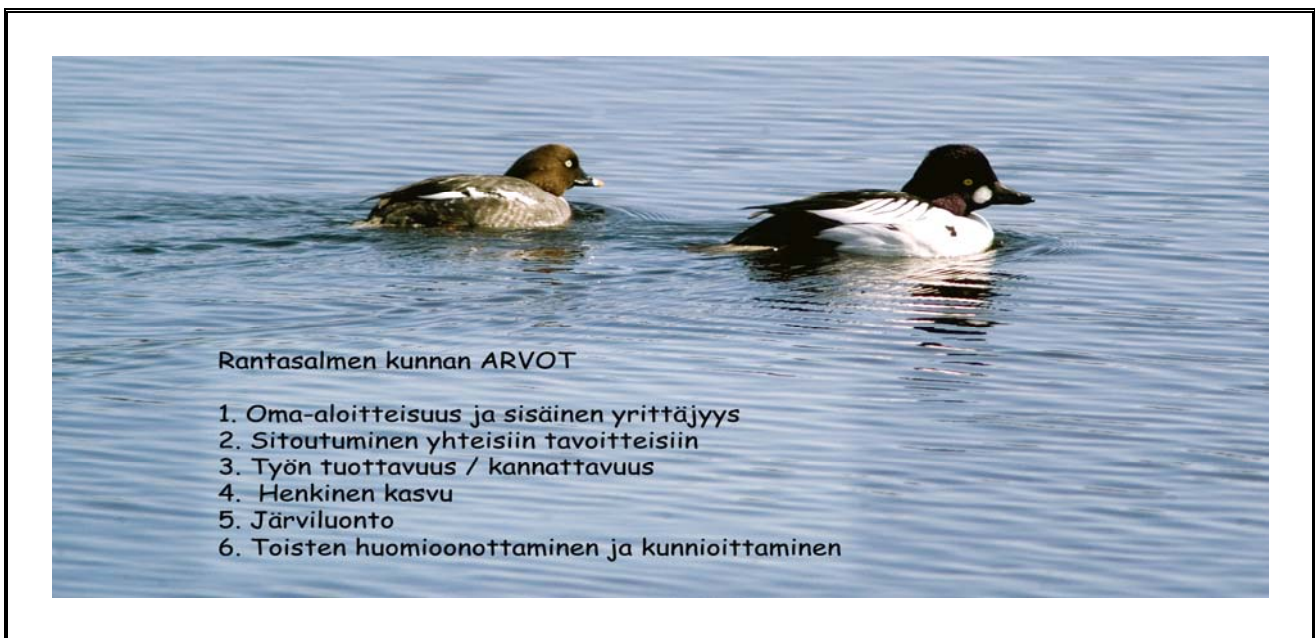
Keskeiset yhteistyötahot

- sosiaalityö ja lastensuojelu
- terveydenhuolto
- koulutoimi
- seurakunta
- järjestöt (MLL, ALVARI, urheilu- ja liikuntajärjestöt)
- JJR kunnat
- Etelä-Savon kuntien välinen yhteistyö seudullisena yhteistyönä
- ISO (Etelä-Savon varhaiskasvatuksen kehittämistyöryhmä)
- Lapspere- hanke yhteistyö

2.3 Varhaiskasvatusta ohjaavat periaatteet Rantasalmella

Varhaiskasvatus on lapsen eri elämämpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lapsen tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatuksessa on tärkeää painottaa lapsuuden itseisarvoista luonnetta, vaalia lapsuutta ja ohjata lasta ihmisenä kasvamisessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kaksi tahoista; varhaiskasvatus tukee lapsen kasvua ja kehitystä yhteistyössä vanhempien kanssa ja tuottaa palveluja perheiden tarpeisiin.

Rantasalmelaisen varhaiskasvatuksen arvopohja perustuu Rantasalmen kunnassa hyväksyttyihin arvoihin.

Perustoimialan

VISIO JA TOIMINTA-AJATUS

Rantasalmen kunnassa on riittävän kattava turvaverkosto kuntalaisten elämän eri vaiheisiin ja mahdollisimman moni pystyy huolehtimaan omasta ja läheistensä hyvinvoinnista. Riittävien ja tarkoituksenmukaisten peruspalvelujen järjestämisellä luodaan edellytykset kuntalaisille mahdollisimman normaaliin ja turvalliseen elämään

Lapsuus on ainutlaatuinen elämänvaihe kasvamisessa kohti aikuisuutta. Jokainen lapsi kasvaa ja kehittyy omien edellytystensä mukaisesti. Kasvattaja ohjaa ja tukee lasta lämmön, ilon ja leikin ilmapiirissä ja varmistaa rauhan lapsen kasvulle

Kasvattaja tuo yhteiskunnalliseen päätöksentekoon lapsen äänen ja varhaiskasvatuksen asiantuntijuuden. Lapsen ja lapsuuden itsearvoista merkitystä korostetaan jokaisessa toiminnassa ja suojataan lasta välineellistämiseltä ja hyväksikäytöltä. Kasvattajan arvot ovat aina sidoksissa perustehtävään ja sitä määrittävään normistoon

Varhaiskasvatuksen MISSIO (Tarkoitus)

Rantasalmen varhaiskasvatuksen tarkoitus on pyrkiä palvelemaan kuntalaisia tarpeen mukaan järjestämällä riittävästi varhaiskasvatustalaita. Erityisesti haja-asutus alueella pyritään turvaamaan palvelut esim. avoimella varhaiskasvatustoiminnalla. Avoimen varhaiskasvatustoiminnan palveluja pyritään suuntaamaan myös kotona lapsiaan hoitaville lapsiperheille.

Varhaiskasvatuksen VISIO

Varhaiskasvatustoiminnalla pyritään turvaamaan lasten terve kasvu laadukkaalla toiminnalla yhteistyössä vanhempien kanssa. Huomioidaan myös erityisesti syistä varhaiskasvatustalaita tarvitsevat lapset ja perheet. Erityisesti pyritään ehkäisemään syrjäytymistä ja tarjoamaan palveluja tarvetta vastaavasti.

Varhaiskasvatuksen ARVOT

Sitoutuminen yhteisiin tavoitteisiin
Sosiaalisuus ja toisten huomioon ottaminen
Minäkuvan eheyttäminen ja henkinen kasvu
Oma-aloitteisuus ja sisäinen yrittäjyys
Oman kasvuympäristön tunteminen ja kunnioittaminen

STRATEGISET TAVOITTEET

Kunnalle asetettujen lakisääteisten tehtävien hoitaminen
Perheiden erilaisten tarpeiden huomioonottava palvelujen tarjonta
Lasten erityistarpeiden huomioonottaminen palvelujen tarjonnassa

2.4 Varhaiskasvatuksen kehittäminen Rantasalmella

Yhteiskuntarakenteen muutos ja kunnan väestörakenteen muutos sekä uudenlainen kuntayhteistyö tuovat paineita varhaiskasvatuspalvelujen kehittämiseen. Tarvitaan johdonmukaista ja pitkäjänteistä suunnittelua ja uusien työtapojen ja menetelmien juurruttamista arkityöhön.

2.4.1 Päivähoidon ekoverkosto-hanke

Rantasalmen varhaiskasvatus on osallistunut useisiin työn kehittämistä tukeviin hankkeisiin. Ympäristökasvatuksen kehittämishanke Päivähoidon ekoverkosto (1995-1999) loi pohjan varhaiskasvatuksen luonto- ja ympäristökasvatukselle, jonka arkeen juurtuneet työtavat on käytännössä tänäkin päivänä.

Kunnan koko varhaiskasvatushenkilöstö on sitoutunut yhteisen koulutuksen myötä kestävän kehityksen periaatteisiin lasten varhaiskasvatuksessa. Siitä on tullut osa varhaiskasvatuksen arkipäivää ja se otetaan huomioon luonnon kunnioittamisena, sosiaalisena ympäristökasvatuksena ja kaiken kaikkiaan pyrkimyksenä luomaan sellainen kasvuympäristö, jossa kaikilla on hyvä elää ja kasvaa.

2.4.2 Kasvatus tulevaisuuteen -hanke

Kasvatus tulevaisuuteen -pilottihankkeessa (2001-2005) mukanaolo antoi hyviä eväitä verkostoyhteistyölle ja vahvuutta vanhemmuuden kohtaamiseen *koko kylä kasvattaa* periaatteella. Syrjäytymisen ehkäisy ympäristö- ja luontokasvatuksen avulla -hanke toi esiin ongelmia perheiden ja lasten kasvun turvaamisessa ja avasi näkökulmia näiden ongelmien kohtaamiseen.

2.4.3 Lapspere- hanke

Lapspere- hanke (2005-2007) on Rantasalmen, Juvan ja Joroisten kuntien alueilla tehtävää perhepalvelujen kehittämistyötä. Sen lähtökohtana on vanhemmuuden sekä lasten ja perheiden hyvinvoinnin mahdollisimman varhainen tukeminen.

Hankkeen tavoitteet

- kehittää uusia työtapoja alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä varhaiseen tukemiseen
- lujittaa yhteistyökäytäntöjä eri palvelutuottajien kesken
- tehdä lapsi- ja perhepoliittinen toimintaohjelma JJR- kunnille
- luoda seudullista palvelurakennetta ennaltaehkäiseville perhepalveluille
- pitkän tähtäimen visiona on seudullisen perhekeskustoiminnan käynnistäminen

Toiminta

- käynnistetään vanhempainryhmätoimintaa (mm. vanhempainvalmennus)
- vahvistetaan henkilöstön osaamista perheiden varhaisessa tukemisessa ja perhelähtöisessä työtavassa
- JJR- kuntien yhteinen kiertävä erityislastentarhanopettaja on aloittanut toukokuun alussa 2006
- kehitetään tukiperhetoimintaa perheiden ja vanhemmuuden tukemiseen
- laaditaan lapsi- ja perhepoliittinen toimintaohjelma JJR- kuntiin

Tekijät

- päivähoidon työntekijät
- sosiaali- ja perhetyöntekijät
- äitiys- ja lastenneuvolan henkilöstö
- (esi)opettajat ja koulukuraattorit
- aamu- ja iltapäivätoiminnan työntekijät
- seurakuntien työntekijät
- Lapsen kengissä ry.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto

Kantavana voimana on äitien, isien ja perheiden osallistuminen.

Rantasalmen varhaiskasvatusta kehitetään yhteistyössä JJR- kuntien kanssa uudistamalla perhe- ja peruspalvelujärjestelmää hankkeitten aikana tuotettujen toimintamallien ja työtapojen mukaisesti.

Kehittämisen painopisteet

- kehitetään ennaltaehkäiseviä ja varhaisen tuen palveluja osaksi perheiden peruspalveluja
- tehostetaan erityisesti neuvolan, sosiaalityön ja varhaiskasvatuksen yhteistyötä sekä työtapoja
- vahvistetaan vanhemmuutta, vanhempien osallisuutta ja keskinäistä vertaistukea
- lisätään henkilöstön osaamista varhaisessa tuessa
- kehitetään kumppanuuspohjainen työtapo osaksi perhepalveluissa toimivien työntekijöiden työnkuvia
- pyritään vähentämään erityispalvelujen ja lastensuojelun tarvetta
- kehitetään avoimen varhaiskasvatuksen palveluja

2.4.4 Kehittämistoimet JJR- kunnissa

Lapspere- hankkeen hyvin onnistunut toteutus on antanut toiveita saada myös jatkohankkeelle rahoitus sosiaali- ja terveysministeriöstä. Suunnitteilla on jatkaa varhaiskasvatuksen kehittämistyötä JJR- kuntien yhteistyönä. Suunnitelmissa on kehittää palveluyhteistyötä ja uudelleenorganisoida palveluja. Ne ovat jatkoa Lapspere- hankkeessa aloitettua varhaisen tuen työmuotojen kehittämistä alle kouluikäisille lapsille ja heidän perheilleen.

Jatkohankkeen tavoitteena on koota pilottivaiheessa kehitettyjä toimintamalleja perhekeskusrakenteeksi ja juurruttaa se osaksi JJR- kuntien peruspalveluja käynnissä olevan perusturvan organisaatiouudistuksen myötä. Päämääränä on lapsiperhepalvelujen painopisteen siirtäminen enemmän ennaltaehkäisevään ja varhaisen tuen suuntaan. Hankkeen toimijoina ovat lapsiperhepalvelujen työntekijät kunnista, järjestöistä ja seurakunnista. Vanhempien osallisuuden vahvistaminen on keskeistä. Toiminnoille pyritään saamaan myös pysyväisluotoiset fyysiset tilat.

Kehitettävät toiminnot ovat

- moniammatillisen perhe- ja vanhempainvalmennuksen malli neuvoloihin
- avoimen varhaiskasvatuksen kehittäminen
- ennaltaehkäisevän perhetyön ja varhaisen tuen toimintamalli
- lapsen siirtymävaiheiden toimintamalli

2.5 Turvallisuussuunnitelma

Rantasalmen varhaiskasvatukseen on laadittu uudet pelastussuunnitelmat ja turvallisuusohjeet vuoden 2006 aikana kaikkiin yksiköihin. Kaikissa toimintayksiköissä mukaan lukien myös perhepäivähoitajat on järjestetty koulutusta henkilöstölle ohjeitten sisällöstä ja käytännön toiminnoista. Kirjalliset ohjeet ovat kaikissa yksiköissä ja niitä tarkistetaan säännöllisin määräajoin. Turvallisuusohjeissa on pyritty kartoittamaan mahdollisia riskejä sekä antamaan ensitietoa lasten ja henkilöstön turvallisuuteen yllättävissä tilanteissa. Suunnitelman teon yhteydessä tehtiin myös käytännön turvajärjestelyjä ja kartoitettiin riskitekijöitä liittyen myös tilakysymyksiin. Palo- ja pelastustoimen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä ja myös lapsille järjestetään neuvontaa, ohjausta ja harjoituksia.

2.6 Seudullinen hyvinvointikertomus

Vuonna 2004 on käynnistetty Mikkelin ammattikorkeakoulun Savonlinnan terveysalan laitoksen hallinnoima HYVOKE- projekti, jossa tarkoituksena on ollut hyvinvointia edistävän päätöksenteon kehittäminen ja hyvinvointiosaamisen lisääminen Etelä-Savon kunnissa ja seutuyhteistyöorganisaatioissa. Yhtenä keskeisenä tavoitteena projektissa on ollut kehittää työkaluja hyvinvointijohtamiseen ja - päätöksenteon tueksi poikkiallinnollisena yhteistyönä kuntien kanssa.

Hyvinvointikertomuksen tarkoituksena on antaa tietoa Savonlinnan seudun väestön terveydestä ja hyvinvoinnista ja kehityksen suunnasta virkamiesjohdolle ja luottamushenkilöille kunnallista päätöksentekoa varten.

Hyvinvointikertomus on luettavissa Rantasalmen kunnan nettisivuilla www.rantasalmi.fi/kehittämishankkeet.

3. RANTASALMEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

3.1 Tavoitteena hyvinvoiva lapsi

Varhaiskasvatuksen ensisijaisena tavoitteena on edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Hyvinvoinnin edistämiseksi lapsen terveyttä ja toimintakykyä vaalitaan ja hänen perustarpeistaan huolehditaan. Lapsi kokee, että häntä arvostetaan ja hänet hyväksytään omana itsenään. Hän tulee kuulluksi, nähdyksi ja hän saa vahvistusta terveelle itsetunnolle. Lapsi uskaltaa yrittää uusia asioita ja hän oppii sosiaalisia taitoja. Rantasalmen kunnassa varhaiskasvatuksen tavoitteena on kasvattaa lapsesta hyvän itsetunnon omaava, rohkea ja toiset huomioon ottava "tolokun immeinen". Lapsen hyvinvointia varhaiskasvatuksessa edistävät mahdollisimman pysyvät, ammattitaitoiset ja turvalliset ihmissuhteet.

3.2 Hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuus

Varhaiskasvatuksessa nivoutuvat yhteen hoito, kasvatusta ja opetus. Nämä varhaiskasvatuksen ulottuvuudet painottuvat eri tavoin eri-ikäisillä lapsilla. Samoin niiden merkitys vaihtelee erilaisissa tilanteissa. Arjessa lapsen kokemus on kokonaisvaltaista. Huolehtimalla perustarpeista annetaan lapsille yhtäläiset mahdollisuudet kehittyä omien edellytystensä mukaisesti. Hyvä hoito muodostaa perustan kaikelle toiminnalle varhaiskasvatuksessa. Hyvän hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudella voidaan edistää lapsen myönteistä minäkäsitystä, lapsen ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja sekä ajattelun kehittymistä. Lapsen tarpeiden ja mielenkiinnon mukaan joustava päivärytmi luo perustan päivähoitossa tapahtuvalle toiminnalle.

3.3 Kasvattajayhteisö

Varhaiskasvatuksen henkilöstö muodostaa moniammatillisen kasvattajayhteisön, jonka toiminta pohjautuu suomalaisen yhteiskunnan määrittelemissä asiakirjoissa oleviin ja yhteisesti sovittuihin arvoihin ja toimintatapoihin. Kasvattajayhteisö luo perustan osaamiselle, jossa hyödynnetään kaikkien tietoja, taitoja ja kokemusta. Keskustellen omista ja työyhteisön arvoista sekä eettisistä periaatteistaan kasvattajayhteisö luo yksikön omaa toimintakulttuuria. Toimintaa kehitetään jatkuvasti takaamaan laadukasta päivähoitoa. Toimintasuunnitelmat tehdään vuosittain, ne dokumentoidaan, arvioidaan toteutuksen jälkeen ja kehitetään kunkin toimintayksikön tarpeiden pohjalta.

Kasvattajayhteisön tehtävänä on luoda päivähoitoyksikköön kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri, jossa lasten ja aikuisten on hyvä toimia. Lapselle tarjotaan aikaa, kiireettömyyttä sekä kannustavaa palautetta. Lapselle luodaan puitteet kokonaisvaltaiselle kehittymiselle yksilönä ja osana ryhmää turvallisessa ympäristössä, jossa aikuinen toimii mallina ja esimerkkinä. Kasvattajayhteisö luo puitteet toimia lapselle ominaisella tavalla sekä sisällölliset orientaatiot. Lasta kannustetaan omatoimisuuteen niin, että hän kokee iloa onnistumisestaan ja saa myös tarvitsemaansa apua.

Rantasalmen varhaiskasvatushenkilöstö kokoontuu 1-2 x/v kehittämisiltoihin. Kehittämistyötä tehdään myös kolmen viikon välein kokoontuvissa johtotiimin palavereissa. Moniammatillisen tiimin yksi tehtävistä on varhaiskasvatuksen kehittäminen yhteistyössä itse kunkin asiantuntijuutta hyväksikäyttäen. Moniammatillinen tiimi toimii myös Lapspere- hankkeen kehittämisasioiden ja uusien työtapojen arkeen tuojana, jossa voidaan arvioida ja kehittää niitä edelleen.

Rantasalmella henkilöstö on ammattitaitoista ja koulutettua. Jatkuvalla täydennyskoulutuksella ajankohtaistetaan ammattitaitoa ja opetellaan uusia työmenetelmiä. Henkilöstö on myös koulutautunut omaehtoisesti vuosia suorittaen joko lähihoitajan tai erityisavustajan tutkintoja. Ns. Noste-koulutuksena 7 työntekijää koulutautuu parhailaan lähihoitajiksi, kaksi on lisäksi oppisopimuskoulutuksessa tavoitteenaan lähihoitajan tutkinto. Perhetyön ollessa osa päivähoitoa myös siihen ja sen menetelmiin perehtyi kaksi päivähoiton työntekijää pitkäkestoisilla koulutuksilla.

Päiväkodissa yli 3-vuotiaitten ryhmässä työskentelee 2 lastentarhanopettajaa ja 1 lastenhoitaja ja alle kolmivuotiaitten ryhmässä 1 lastentarhanopettaja ja 2 lastenhoitajaa, vuoropäiväkotiryhmässä 1 lastentarhanopettaja ja 4 lastenhoitajaa. Ryhmäperhepäiväkodissa 12 lapsen ryhmässä työskentelee 1 lastenhoitaja ja 2 ryhmäperhepäivähoitajaa. Perhepäivähoidossa on järjestetty täydennyskoulutusta. Kotona työtään tekevistä kahdeksasta perhepäivähoitajasta kaksi suorittaa perhepäivähoitajan ammattitutkintoa. Avoimessa varhaiskasvatustoiminnassa edellytetään vä-

hintään sosiaali- ja terveysalan kouluasteista tutkintoa. Rantasalmella toimintaa ohjaa sosionomi (amk) koulutuksen saanut työntekijä ja työpari seurakunnasta, joka on myös vaadittavan koulutuksen saanut.

Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea perheitä kokonaisvaltaisesti ja löytää kasvatuskumppanuudesta uusi tapa tehdä työtä koko perheiden hyväksi. Tämä vaatii työntekijöiltä ryhmänohjaajataitoja ja erilaisten työmenetelmien hallintaa.

3.4 Varhaiskasvatusympäristö

Varhaiskasvatusympäristö muodostuu fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten tekijöiden kokonaisuudesta. Hyvässä oppimisympäristössä lapsella on mahdollisuus turvallisiin ihmissuhteisiin pysyvän henkilöstön kanssa. Varhaiskasvatusympäristöä ovat myös erilaiset välineet, materiaalit ja myönteinen, avoin ja turvallinen ilmapiiri. Lisäksi oppimisympäristöä ovat rakennetut tilat ja lähiympäristö.

Hyvin rakennettu ympäristö on viihtyisä ja helposti muunneltava. Se kannustaa lasta leikkimään, tutkimaan, liikkumaan, toimimaan ja ilmaisemaan itseään monin eri tavoin. Hyvin suunniteltu varhaiskasvatusympäristö kannustaa toimimaan pienryhmissä, joissa jokaisella on mahdollisuus osallistua keskusteluun ja vuorovaikutukseen. Rantasalmen kunnassa korostuu luonto oppimisympäristönä. Retket lähimaastoihin esim. metsiin ja rannoille antavat mahdollisuuden tutkimiseen, liikkumiseen, havainnointiin, sosiaaliseen kanssakäymiseen ja elämyksiin.

3.5 Oppimisen ilo lasten toiminnassa

Lapsi on synnynnäisesti utelias. Hän haluaa oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppimisen ilo on tutkimista, leikkimistä, uteliaisuuden tyydyttämistä yhdessä kasvattajan ja toisten lasten kanssa. Lapsen oppimisen ilo lähtee lapselle merkityksellistä asioista ja siitä, että hän saa olla mukana toimintansa suunnittelussa. Oppiminen onnistuu parhaiten lapsen ollessa kiinnostunut ja aktiivinen.

Turvalliset ja pysyvät ihmissuhteet, kannustus sekä positiivinen palaute luovat edellytykset uskaltaa yrittää, erehtyä ja aloittaa alusta. Lapsen käsitys itsestä oppijana muodostuu jo varhaislapsuudessa, minkä vuoksi varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda edellytykset myönteisen oppimisasenteen kehittymiselle.

3.6 Kielen merkitys varhaiskasvatuksessa

Kieli tukee lapsen ajattelua ja puheen kehitystä. Kielen avulla lapsi oppii kysymään ja vastaamaan. Kielen hallinta antaa lapselle oppimisvalmiudet ja pohjan hyvälle itsetunnon. Päivittäiset toimintarutiinit opettavat pienelle lapselle eri tilanteisiin liittyvää kieltä. Kasvaessaan lapsi käyttää kieltä leikkiessään, jolloin leikin merkitys kielen oppimisessa korostuu. Kasvattajan tulee tarjota lapselle mahdollisuus sanoilla leikkittelyyn, itsensä ilmaisuun, tarinointiin ja luovaan toimintaan. Lapsen tulee saada tutustua myös kirjallisuuden eri lajeihin ja teatteriin.

Kasvattaja ohjaa lapsen havaintoja, opettaa erilaisia toimintatapoja sekä kuvailee että selittää tapahtumia käyttäen puhetta, jota lapsi ymmärtää. Lapselle myös tarjotaan malleja kielen ja käsitteiden oppimiseen. Lapsi tarvitsee kieltä päivittäisessä toiminnassa ja kieli kehittyy leikkimisen, liikkumisen, tutkimisen, taiteellisen kokemisen ja ilmaisemisen myötä. Ilman puhuttua ja kuultua kieltä lapsen vuorovaikutus sujuu heikoimmin. Kielen avulla lapsi ottaa ympäröivän maailman haltuunsa.

Kielen merkitys on keskeinen, kun lapsi rakentaa kuvaa ympäröivästä maailmasta ja paikastaan siinä. Lapsi on alusta alkaen kiinnostunut ympäristöstään. Kielen hallintaan liittyvät valmiudet ovat perustana oppimisvalmiuksille. Se on oppimisen ja vuorovaikutuksen väline sisällöllisten orientaatioiden alueella.

Lapsi tarvitsee kielen kehitystä tukevan virikkeellisen ja toiminnallisen ympäristön,

jossa hän voi havainnoida ja omaksua puhuttua ja kirjoitettua kieltä. Kasvattajan tehtävänä on havainnoida lapsen puheen ja kielen kehitystä ja esimerkiksi kannustaa lasta puhumaan ja ilmaisemaan itseään. Lasten kanssa toimiessaan kasvattajan tulee käyttää hyvää ja rikasta kieltä ja innostaa lapsia monipuoliseen keskinäiseen vuorovaikutukseen.

3.7 Lapsen tapa toimia

Lapselle luonteva toiminta vahvistaa hänen hyvinvointiaan ja käsitystä itsestään sekä lisää hänen osallistumismahdollisuuksiaan. Leikkiminen, liikkuminen ja tutkiminen sekä eri taiteen alueisiin liittyvä ilmaiseminen ovat lapselle ominaisia tapoja toimia ja ajatella.

Lapselle ominaiset toiminnan tavat otetaan huomioon toimintaympäristön järjestämisessä, toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Ne ohjaavat kasvattajayhteisön tapaa toimia lasten kanssa. Eri tavoin toimimalla lapsi ilmentää ajatteluaan ja tunteitaan. Monipuolisesti järjestetty toimintaympäristö mahdollistaa lapsen aktiivisen osallistumisen.

3.7.1 Leikkiminen

Lapsi ei leiki oppiakseen, mutta oppii leikkiessään. Hän leikkii leikin itsensä vuoksi ja se tuottaa hänelle tyydytystä. Leikki on luonteeltaan sosiaalista ja vertaisryhmä vaikuttaa merkittävästi leikin kulkuun. Leikki ja mielikuvitus on lapselle tapa hahmottaa maailmaa ja löytää paikka ympäristössä. Leikin avulla lapsi käsittelee ja omaksuu ympäröivää maailmaa ja sen ilmiöitä. Leikin kautta lapsi myös viestittää ympäristölleen omaa tilaansa ja itselleen merkityksellisiä asioita.

Leikkiessään lapsi jäljittelee ja luo uutta. Onnistunut leikki vaatii usein myös suoraa ja epäsuoraa ohjausta. Kasvattaja osoittaa arvostusta leikkiä kohtaan kuuntelemalla, havainnoimalla ja olemalla vuorovaikutuksessa leikkivän lapsen kanssa. Rikkaan leikkiympäristön rakentaminen perustuu

kasvattajan tietoon lapsen ikä- ja kehitystasosta. Lisäksi kasvattajan on oltava tietoinen leikin eri kehitysvaiheista ja leikkikulttuurista. Pienimpien lasten leikki toteutuu vuorovaikutuksessa aikuisen tai isomman lapsen kanssa. Leikki kehittyy pienen lapsen

esineleikistä eri kehitysvaiheiden kautta 3-5-vuotiaiden lasten kuvitteluleikkeihin. Isommat lapset tarvitsevat myös sääntöleikkejä kehityksensä tueksi.

Leikki heijastelee lapsen erilaisia tunnetiloja, kokemusmaailmaa ja kiinnostuksen kohteita. Lapsi ilmentää leikissään ymmärryksensä syvempiä tasoja. Lapsen iästä, leikkimisen taidoista, leikin lajista ja muista tilannetekijöistä riippuen kasvattajan tehtävä vaihtelee leikin ohjaamisesta sen havainnoimiseen. Leikin havainnoiminen on avain leikin ymmärtämiseen, arvostamiseen ja rikastuttamiseen.

Kasvattajat tiedostavat ja hyödyntävät leikin kytkentöjä lapselle ominaiseen tapaan toimia ja sisällöllisiin orientaatioihin. Leikkiympäristön tietoinen luominen, ylläpitäminen ja uudistaminen ovat olennainen osa varhaiskasvatusta. Leikkiympäristön suunnittelu ja rikastuttaminen on tärkeä osa varhaiskasvatusta. Sisä- ja ulkotiloja suunniteltaessa ja leikkivälineitä hankittaessa on otettava huomioon turvallisuus, monipuolisuus ja muunneltavuus. Lapsella tulee olla saatavilla ikätasoon sopivia virikkeitä ja mahdollisuus omiin valintoihin. Toimintaa eriyttämällä taataan riittävästi tilaa ja rauhaa leikille. Lapselle tulee antaa aikaa riittävästi ohjattuun sekä omaehtoiseen leikkiin ja leikin loppuun viemiseen. Aikuisen on oltava aidosti kiinnostunut lapsen leikistä.

3.7 2 Liikkuminen

Varhaiskasvatuksessa lapselle mahdollistetaan päivittäinen liikunta. Kasvattajan on luotava lapselle liikuntaan virittävä ympäristö, poistaa liikkumiseen liittyviä esteitä ja opettaa turvallista liikkumista lapsen omassa toimintaympäristössä. Vähän liikkuvien lasten kannustaminen ja opastaminen liikkumaan on ensisijaisen tärkeää. Kasvattajan tulee korostaa liikunnan terveellisyyttä. Säännöllisellä ohjatulla liikunnalla on tärkeä merkitys lapsen kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja motoriselle oppimiselle. Liikkumisen yhdistäminen toimintaan ja opetukseen lisää lapsen oppimista. Varhaiskasvatuksessa luodaan myönteinen asenne liikuntaan, sillä se luo pohjan lapsen myöhemmälle liikkumiselle.

Terveyttä edistävät tavat ja tottumukset opitaan jo lapsena. Tietoisuus omasta kehostaan ja sen hallinnasta luo pohjaa lapsen terveelle itsetunnolle. Päivähoitoyksiköt sijaitsevat hyvien luontopolkujen ja metsiköiden läheisyydessä, jonne on helppo mennä retkille, luontopoluille ja laavutulille kaikkina vuodenaikoina. Kesällä leikkipuisto ja urheilukenttä luovat mahdollisuudet erilaiseen liikkumiseen, talvella hiihtomaastot sekä jäähalli mahdollistavat talviurheilun. Talvella urheilujärjestöt järjestävät hiihto- ja luistelukouluja, kesäisin urheilukisoja ja erilaisia harrastuskerhoja sekä uimakouluja, joihin myös varhaiskasvatusikäisillä on mahdollisuus osallistua.

Läheinen Nuokkari (nuorisotalo) tarjoaa liikuntasalivaihtoehdon. Päivähoitoyksiköiden piha-alueet antavat mahdollisuuden monipuoliseen leikkimiseen ja liikkumiseen.

3.7.3 Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen

Taiteelliset peruskokemukset syntyvät kasvuympäristössä, jossa vaalitaan musiikkia, kuvallista ilmaisua, tanssia, draamaa, kädentaitoja sekä kirjallista toimintaa.

Rantasalmi tunnetaan lapsille ja nuorille suunnatusta harrastustoiminnasta. Toiminta on monipuolista niin musiikin, taiteen, kirjallisuuden, liikunnan kuin kädentaitojenkin alueilla. Varhaiskasvatusikäisillä on mahdollisuus harrastaa ja osallistua tapahtumiin (esim. kuvataidekoulu, musiikkileikkikoulu, tanhut, partio, kirjaston satutunnit).

Varhaiskasvatus tekee tiivistä yhteistyötä kulttuuritoimen ja muiden järjestöjen kanssa. Tukee monella tapaa lasten osallisuutta järjestämällä mahdollisuuksia osallistua erilaiseen toimintaan omissa toimintayksiköissä, olla osallisena teatteri-, musiikkitoimissa. esityksissä joko toiminta-aikana tai vanhempien kanssa yhdessä.

3.7.4 Tutkiminen

Lapsi tutustuu maailmaan kokeilemalla ja tutkimalla sekä tekemällä päätelmiä kokemaansa. Lapsi on luonnostaan utelias. Lapsi käyttää kaikkia aistejaan ja koko kehoaan havaintoja tehdessään. Yrityksen, erehdyksen ja oivalluksen kokemuksen ylläpitävät ja vahvistavat lapsen oppimisen iloa. Lapselle luodaan myönteinen ja innostava oppimisympäristö tutkimiseen ja kokeiluun.

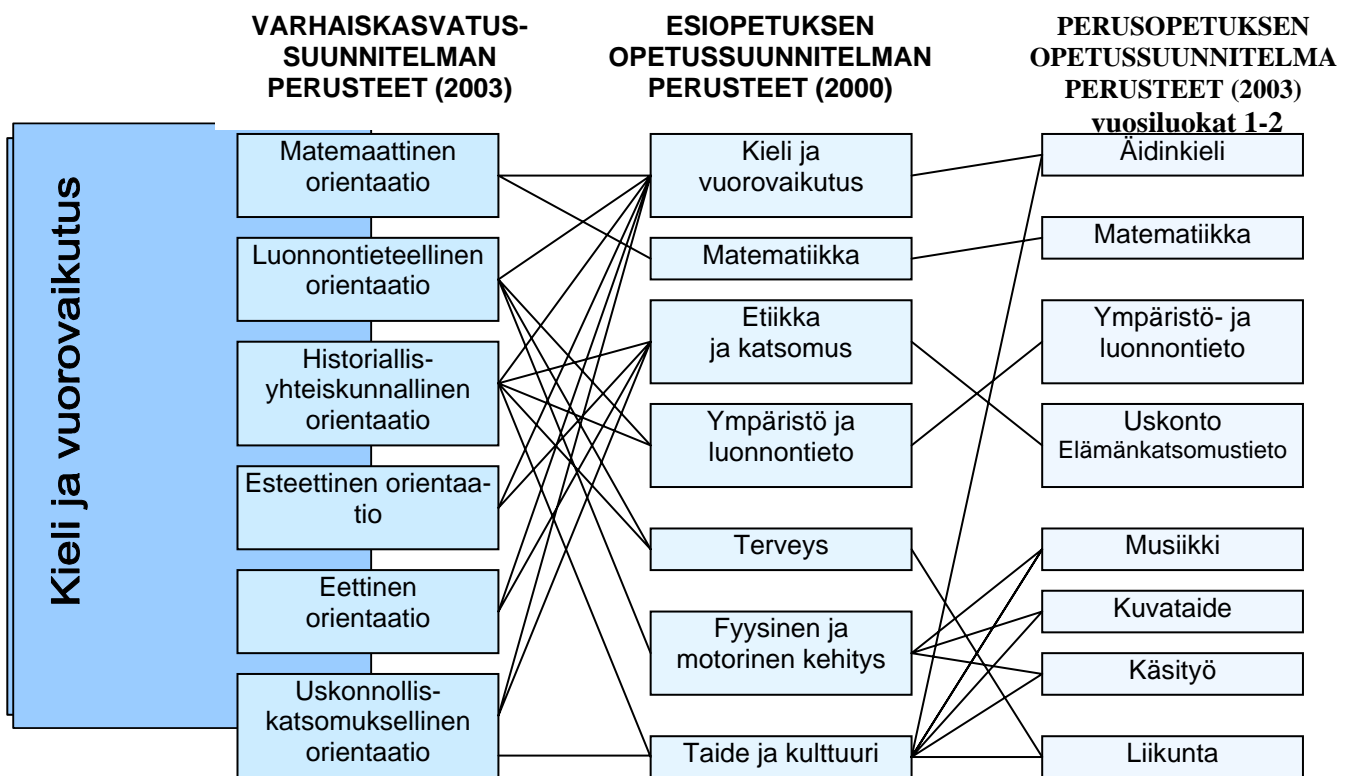
Rantasalmen päivähoidossa korostetaan ulkoilun merkitystä. Toiminta ja ulkoliikunta tapahtuvat koko lähiympäristössä; metsikössä, kesäisin rannassa, talvisin järvenjäällä, laavutulilla ja luontopoluilla. Luonto on lapselle ehtymätön ihmettelyn lähde

4. VARHAISKASVATUKSEN SISÄLLÖLLISET ORIENTAATIO

Lapsi oppii jatkuvasti erilaisissa arjen tilanteissa ja ympäristöissä. Orientaatiot muodostavat varhaiskasvatuksesta vastaavalle henkilöstölle kehyksen siitä, millaisia kokemuksia, tilanteita ja ympäristöjä heidän tulee etsiä, muokata ja tarjota, jotta lapsen kasvu ja kehitys etenisi tasapainoisesti.

Orientaatiot muodostuvat perusolemukseltaan toisistaan eroavista suuntautumis- ja suhtautumistavoista ilmiöihin ja asioihin. Lapset ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Elämysten, kokemusten ja omien tutkimustensa kautta lapset hahmottavat maailmaansa. Lapsen oppimiseen vaikuttaa kasvattajien tekemät arvovallinnat. Valintojen tavoitteena on lapsen tasapainoinen kasvu ja kehitys. Lisäksi tavoitteena on antaa lapselle hyvät lähtökohdat elinikäiseen oppimiseen.

Varhaiskasvatuksen orientaatio, esiopetuksen sisältöalueet ja koulun oppiaineet jatkumona (Juhani Hytönen 2002, Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet, Stakes)

Orientaatiot ohjaavat lasta ajatteluun, luovuuteen, runsaaseen mielikuvituksen käyttöön ja omien tunteidensa hallintaan. Näiden taitojen kautta lapsi voi ohjata omaa tapansa toimia ja oppia tulevaisuudessa. Orientaatioiden sisältöjen valinta ja muokkaus ovat ympäristö- ja tilannesidonnaisia. Orientaatioiden aiheet ja sisällöt liitetään lapsen lähiympäristöön ja kokemuksiin.

Lapsen kiinnostuksen kohteilla on tärkeä merkitys sisältöjen valinnassa. Orientaatiot ovat apuna toimintaympäristön ja toiminnan suunnittelussa muodostaen kasvattajalle kehyksen siitä millaisia tilanteita, kokemuksia ja ympäristöjä lapselle muokataan ja tarjotaan. Esiopetuksen keskeiset sisältöalueet voidaan sijoittaa varhaiskasvatuksen sisällöllisten orientaatioiden yhteyteen ja osoittaa siten, minkälaisia jatkumoa varhaiskasvatuksen sisällöllisistä orientaatioista muodostuu esiopetuksen keskeisiin sisältöalueisiin.

4.1 Matemaattinen orientaatio

Matematiikka varhaiskasvatuksessa tarkoittaa lapselle tuttujen ja häntä kiinnostavien materiaalien, esineiden ja välineiden käyttöä. Arkielämän tilanteissa leikinomaisesti opetellaan vertaamaan, päättelämään, luokittelemaan ja laskemaan, huomioon ottaen lapsen ikä- ja kehitystason.

4.2 Luonnontieteellinen orientaatio

Luonnontieto varhaiskasvatuksessa tarkoittaa tutustumista lapsen lähiympäristöön sisällä ja ulkona eri vuodenaikoina. Luonnosta ja omasta elinympäristöstä saatujen kokemusten ja elämysten kautta lapsi saa aineksia oman luontokuvansa muodostamiseen ja tiedon jäsentämiseen. (Lähde: Halataan puuta)
Lapsi oppii kunnioittamaan luontoa, ekologinen ja sosiaalinen ajattelu kehittyvät. Lapsi kohtaa luonnon tasavertaisena toisten kanssa.

4.3 Eettinen orientaatio

Eettisyys varhaiskasvatuksessa tarkoittaa oikean ja väärän, hyvän ja pahan, totuuden ja valheen ymmärtämistä. Lapsen arkielämässä käsitellään luontevasti oikeudenmukaisuutta, tasavertaisuutta, toisen kunnioittamista ja vapauden merkitystä huomioiden lapsen ikä- ja kehitystaso.
Pelkoa, ahdistusta ja syyllisyyttä käsitellään niin, että lapsi tuntee olonsa turvalliseksi.

4.4 Esteettinen orientaatio

Esteettisyys varhaiskasvatuksessa tarkoittaa, että lapselle annetaan mahdollisuus aistia, tuntea ja kokea kauneutta, harmoniaa, melodiaa, rytmiä, tyyliä, jännitystä ja edellä mainittujen vastakohtia.

Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen varhaiskasvatuksessa tarkoittavat musiikkia, kuvallista ilmaisua, tanssia, draamaa, kädentaitoja ja kirjallisuutta lapsen kasvuympäristössä.

Taiteellisten kokemusten ja itsensä ilmaisemisen avulla lapsi kokee oppimisen iloa, saa elämyksiä ja kohtaa mielikuvitusmaailman. Taiteellisen kokemisen ja tekemisen kautta lapsi kehittyy yksilönä ja ryhmän jäsenenä.

4.5 Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio

Uskonto ja elämänkatsomus varhaiskasvatuksessa tarkoittavat, että lapselle tarjotaan mahdollisuus hiljaisuuteen, ihmettelyyn, kyselemiseen ja pohdintaan. Samalla siirretään lapselle kulttuuriperintöä, kunnioittaen lapsen oman perheen arvoja. Lapsen henkilökohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa sovitaan vanhempien kanssa lapsen uskonnollis-katsomuksellisista kysymyksistä.

4.6 Historiallis-yhteiskunnallinen orientaatio

Historia ja yhteiskunta varhaiskasvatuksessa tarkoittavat, että lapsi oppii hahmottamaan omaa menneisyyttään ja nykyisyyttään niistä kertovien esineiden, ihmisten ja dokumenttien avulla. Kasvattajan tutustuttaa lapsen lähiympäristönsä ja kotiseutunsa eri kohteisiin.

5. VANHEMPIEN OSALLISUUS VARHAISKASVATUKSESSA

5.1 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan, että vanhemmilla ja varhaiskasvatuksessa toimivilla työntekijöillä sekä muilla lasten kanssa toimivilla tahoilla on yhteinen näkemys yhteistyön ja yhdessä toimimisen tärkeydestä. Tämän edellytyksenä on keskinäinen luottamus, tasavertaisuus ja toisten kunnioitus. Vanhemmilla on lastensa ensisijainen kasvatusoikeus ja vastuu.

Kasvatuskumppanuus muotoutuu varhaiskasvatushenkilöstön ammatillisesta tiedosta ja osaamisesta sekä lasten vanhempien oman lapsen asiantuntijuudesta. Varhaiskasvatushenkilöstöllä on vastuu kasvatuskumppanuuden ja tasavertaisen yhteistyön edellytysten luomisesta. Kasvatuskumppanuus lähtee lapsen tarpeista. Vanhempien ja kasvattajien tiedot lapsesta luovat yhdessä parhaat edellytykset lapsen kasvuille, kehitykselle ja oppimiselle.

Kasvatuskumppanuudessa on kysymys vanhempien ja varhaiskasvatushenkilöstön asennoitumisesta yhteiseen kasvatustehtävään sekä myös kasvatuskumppanuuden järjestämisestä ja sopimisesta. Henkilöstön tehtävänä on sisällyttää kasvatuskumppanuus osaksi lapsen varhaiskasvatusta.

Rantasalmen päivähoito tarjoaa vanhemmille mahdollisuuden kasvatuskeskusteluihin oman lapsensa suhteen. Tämä toteutuu hoitosuhteen alussa laadittaessa lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa. Hoitosuhteen kuluessa arvioidaan ja kehitetään suunniteltuja teemoja edelleen.

Kasvatuskumppanuuden yhtenä tavoitteena on edistää vanhempien keskinäisen yhteistyön muotoja ja tapoja. Erilaisia vertaisryhmiä muodostamalla vanhemmat voivat saada voimavaroja arkiseen toimintaansa. Yhteisen kokemusten jakaminen toisten samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien kanssa on tärkeää vanhempien jaksamiselle.

Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on tunnistaa mahdollisimman varhain lapsen tuen tarve jollakin kasvun, kehityksen tai oppimisen osa-alueella. Luottamuksellisen ja toisia kunnioittavan ilmapiirin vallitessa pystytään luomaan yhteistyössä toimiva ja lapsen kehitystä tukeva toimintamalli. Rantasalmen varhaiskasvatus henkilöstöä koulutetaan jatkuvasti, jotta pystytään havaitsemaan mahdollisimman varhain lapsen kasvussa ja kehityksessä ilmenevät tuen tarpeet. Rantasalmen varhaiskasvatushenkilöstö pyrkii työssään omalta osaltaan tukemaan vanhempia heidän kasvatustyössään.

Perhe ja koti ovat lapsen tuki ja turva ympäröivän yhteiskunnan vaatimuksen paineissa. Vanhempien ja henkilökunnan välisissä keskusteluissa pyritään aitoon dialogiin, jossa kuunnellaan ja kunnioitetaan toista osapuolta.

5.2 Vanhempien osallisuus toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa

Vanhemmat tuntevat lapsensa parhaiten ja siten kasvattajat saavat vanhemmilta arvokasta tietoa lapsen yksilöllisistä piirteistä ja tarpeista. Vanhempien todellinen kuuleminen edellyttää tietoista pyrkimystä tähän.

Molemmilla vanhemmilla on mahdollisuus vaikuttaa yksikön varhaiskasvatussuunnitelman sisältöön ja osallistua sen arviointiin yhdessä muiden vanhempien kanssa. Vanhempien ja päivähoiton välillä on kaksisuuntainen kommunikaatio. Vanhemmat nähdään tällöin palvelujen kuluttajina, joilla on mahdollisuus vaikuttaa päivähoiton käytäntöihin.

Lähtökohtana vanhempien ja lasten suorittamille arvioinnille on, että varhaiskasvatussuunnitelma on koko kasvatusyhteisön yhdessä laatima, se on aktiivisessa käytössä ja sen sisältö on koko henkilöstön ja vanhempien tiedossa. Vanhempien ja lasten suorittama toiminnan arviointi on osa varhaiskasvatuksen jatkuvaa kehittämistä. Vanhemmilla on mahdollisuus tuoda mielipiteensä esille lasten tuonti- ja hakutilanteissa sekä vanhempainiltojen keskusteluissa. Rantasalmella vanhempien ja perheiden tyytyväisyyttä päivähoitoon selvitetään myös erityyppisillä kyselyillä.

6. ERITYINEN TUKI VARHAISKASVATUKSESSA

6.1. Lapsen tuen tarve ja sen arviointi

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on lapsen tasapainoisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen. Tämän kehityksen turvaamiseksi lapsi voi jossain vaiheessa tarvita erityistä tukea. Lähtökohtana lapsen tuen tarpeen arvioinnissa on vanhempien ja kasvatushenkilöstön huoli lapsen kehityksestä tai aiemmin todettu erityisen tuen tarve. Erityiseen tukeen ovat oikeutettuja lapset, jotka tarvitsevat tukea fyysisen, taidollisen, psyykkisen tai sosiaalisen kehityksen ja kasvun alueilla.

Tuen tarvetta voi syntyä, jos lapsen kehityksen, kasvun ja oppimisen edellytykset ovat heikentyneet sairauden, vamman tai toimintavajavuuden vuoksi tai jos kasvuolot vaarantavat tai eivät turvaa hänen terveyttään tai kehitystään.

Erityisen tuen perusteita ovat esim. keskittymisen ja tarkkaavaisuuden vaikeudet, viivästynyt puheen ja kielen kehitys, kehityksen viivästyminen ja kypsymättömyys, tunte-elämän tai käyttäytymiseen liittyvät vaikeudet, motoriikan ja hahmottamisen vaikeudet, erilaiset vammat ja krooniset sairaudet. Tuen tarve voi olla erimittaista.

Arvioitaessa lapsen tuen tarvetta on tärkeää tunnistaa ja määritellä lapsen toimintamahdollisuudet eri ympäristöissä ja erilaisissa kasvatuksellisissa tilanteissa, huomioida hänen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, luoda kokonaiskuva lapsesta. Arvioinnin tueksi hankitaan tarvittavat asiantuntijoiden lausunnot. Varhaiskasvatuksen tukitoimet aloitetaan kuitenkin heti, kun tuen tarve on havaittu. Tavoitteena on ennaltaehkäistä lapsen tuen tarpeen kasautumista ja pitkittymistä. Tuki toteutetaan luontevana osana varhaiskasvatusta huomioiden kehittymiseen ja oppimiseen liittyvät yksilölliset tuen ja kuntoutuksen tarpeet. Etenkin päiväkotien on kyettävä vastaamaan siihen haasteeseen, että lapsia ohjataan ns. kuntoutuksellisista syistä päiväkoteihin, joissa kuntouttavan arjen ja struktuurin lisäksi on mahdollista järjestää heidän tarvitsemiaan erityispalveluja. Perhepäivähoito puoltaa paikkansa silloin, kun yhteistyössä vanhempien ja kuntouttavien tahojen kanssa halutaan valita lapselle pienempi ryhmä. Erityisen tuen mahdollistamiseksi on varmistettava, että ryhmässä on riittävästi asianmukaisesti koulutettua henkilökuntaa sekä materiaalia ja välineitä.

6.2 Tuen järjestäminen ja toteuttaminen

Lapsen tarvitsema tuki järjestetään mahdollisimman pitkälle yleisten varhaiskasvatuspalvelujen yhteydessä ja siinä päivähoitoryhmässä, jossa lapsi on hoidossa. Tuki järjestetään luontevana osana päivähoitoa huomioiden kehittymiseen ja oppimiseen liittyvät yksilölliset tuen ja kuntoutuksen tarpeet. Erityisesti lapsen sosiaalisia kontakteja sekä mahdollisuuksia toimia ryhmän jäsenenä muiden lasten kanssa tuetaan.

Rantasalmella erityistä tukea ja hoitoa ja kasvatusta tarvitsevia lapsia hoidetaan päiväkodissa ja perhepäivähoidossa. Vuoden 2006 keväällä päivähoitoon saatu erityisosaaminen toteutuu JJR- kuntien yhteisen kiertävän erityislastentarhanopettajan työskentelynä kerran viikossa Rantasalmella.

Päivähoidossa lapsen tarvitsema tuen laatu ja määrä sekä vanhempien toiveet pyritään huomioimaan valittaessa päivähoitopaikkaa. Huoli lapsen kehityksestä ja kasvusta otetaan puheeksi mahdollisimman varhain vanhempien kanssa, jos lapsi on jo päivähoidossa. Henkilöstön kanssa on käyty ja käydään läpi varhaisen puuttumisen ja tukemisen menetelmää, jotta tuen tarpeet eivät pitkittyisi ja vahvistuisi. Päivähoitoryhmässä lapsen ympäristöä muokataan lapselle sopivaksi.

Päivittäinen toiminta ja struktuurit suunnitellaan ja toteutetaan lapsen tarpeita vastaavalla tavalla, pyrkimyksenä lapsen perustaitojen harjaannuttaminen, hänen itsetuntonsa vahvistaminen ja oppimisesta iloitseminen. Päivittäistä kasvatustoimintaa muutetaan ja eriytetään tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan. Tämän lisäksi vahvistetaan suunnitelmallisesti varhaiskasvatuksen arjen kuntouttavia elementtejä, joita ovat mm. toimiva struktuuri, lasten keskinäinen sekä kasvattajan ja lasten välinen hyvä vuorovaikutus, lapsen oman toiminnan ohjaus ja ryhmätoiminta.

Osana tuen järjestämistä tehostetaan yhteistyötä lapsen vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan kesken. Tavoitteena on lapsen kehityksen tukemisen ohella vanhemmuutta ja päivähoitotyötä tukeva tasavertainen kasvatuskumppanuus.

Erityisen tuen järjestäminen vaatii vastuunottoa koko henkilöstöltä. Lapsen yksilöllisten kuntoutustavoitteiden toteutuminen onnistuu parhaiten silloin, kun kaikilla lasta hoitavilla aikuisilla on yhteinen näkemys ja sopimus keskeisimmistä toimintatavoista ja -menetelmistä lapsen kuntoutuksessa. Lapsen vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä korostuu pyrkimys löytää yhteiset, lapsen myönteistä kehitystä edistävät tukitoimet sekä kotona että päivähoitossa.

Lapsen kuntoutuksen tulee olla luonteeltaan leikinomaista taitojen harjoittelua ja varmentamista. Merkityksellistä on tukea lasta yrittämään parhaansa, lopputulokseen ei pidä kiinnittää liikaa huomiota - myönteistä palautetta annetaan jo hyvästä yrityksestä. Aikuisen tulee olla kannustava, tukea antava, lapsen onnistumiseen uskova ja lapsen myönteistä itsetuntoa rakentava.

Lapsen ja kuntouttavan aikuisen välinen hyvä vuorovaikutussuhde on kaiken kuntoutustyön perusta. Hyvän kuntouttavan toiminnan edellytyksenä on riittävän ammattitaitoinen henkilöstö. Rantasalmella henkilöstöä on koulutettu vastaamaan lasten erityisen tuen tarpeisiin Lapspere- hankkeen kautta, joskin muutakin täydennyskoulutusta on ollut tarjolla. Myös henkilöstön avoin ja keskusteleva ote työhön ja sen jatkuvaan arviointiin on tärkeää onnistuneen varhaiskuntoutuksen kannalta.

6.3. Varhaiskasvatuksen yksilöllistäminen

Erityistä tukea tarvitseva lapsi saa useimmiten eri asiantuntijoiden, kuten puhe-, fyysio- tai toimintaterapeutin antamaa lääkinällistä kuntoutusta, jolloin kuntouttaminen edellyttää moniammatillista yhteistyötä yhdessä perheen kanssa. Rantasalmella laaditaan päivähoitolain tarkoittama kuntoutussuunnitelma osana lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Kuntoutus/varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen tarvitsema erityinen tuki päivähoidon keinoin toteutettuna ja mahdolliset erityispalvelut pyrkien niiden tarkoituksenmukaiseen yhteensovittamiseen. Suunnitelmaa seurataan lapsen yksilöllisen tarpeen mukaan. Seurannassa tarkastetaan asetetut tavoitteet ja menetelmät, joita muutetaan tarvittaessa lapsen kasvaessa, kuntoutuessa ja kehittyessä.

Kaikkien varhaiskasvatuksessa olevien lasten kohdalla yhteistyötä tehdään perheiden, neuvolan ja päivähoidon kesken tiivistetympin. Jo aiemmin JJR- kunnissa käytössä olleita 3- ja 5-vuotishavainnointilomakkeita on uusittu. Tavoitteena on uskaltaa ottaa huolen aiheet puheeksi ja tarttua niihin mahdollisimman varhain.

7. ERI KIELI-JA KULTTUURITAUSTAISET LAPSET VARHAISKASVATUKSESSA

Kulttuurivähemmistöihin kuuluvilla lapsilla tulee olla mahdollisuus kasvaa monikulttuurisessa yhteiskunnassa oman kulttuuripiirinsä jäseneksi ja samalla suomalaisen kulttuurin ja yhteiskunnan jäseneksi.

Kulttuurivähemmistöihin kuuluville lapsille varhaiskasvatus järjestetään tavallisten varhaiskasvatuspalvelujen yhteydessä. Lapsi integroidaan lapsiryhmään niin, että hän tuntee kuuluvansa ryhmään ja hänen sosiaalisia kontaktejaan ryhmässä tuetaan.

Kulttuurivähemmistöihin kuuluvien lasten varhaiskasvatuksen toteutuksessa edellytetään henkilökunnalta ammattitaitoa ja hyvää kulttuurista ymmärrystä. Erilaisten perheiden lasten tarpeita ja vanhempien kasvatukselle asettamia tavoitteita voidaan näin ollen käsitellä henkilöstön ja vanhempien kesken tasavertaisesti ja tuloksellisesti.

Vastuu lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti lapsen omalla perheellä. Varhaiskasvatuksessa lasta rohkaistaan käyttämään omaa äidinkieltään, joka on osana lapsen omaa kulttuuria.

Osallistuminen suomalaiseen varhaiskasvatukseen tukee osaltaan eri kieli- ja kulttuuri-taustaisten lasten mahdollisuutta oppia suomenkieltä luonnollisissa tilanteissa toisten lasten ja kasvattajien kanssa. Lisäksi lapsi tarvitsee järjestelmällistä ohjausta kielen omaksumiseen ja käyttöön. Näin edistetään lapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Lapsen kielen ja kulttuurin tukemisessa sovitaan vanhempien kanssa tehtävässä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa. Yhteistyössä vanhempien ja eri kulttuuriyhteisöjen kanssa edistetään lapsen kulttuuriperinteen jatkumista. Näin tuetaan lapsen mahdollisuutta ilmentää omaa kulttuuritaustaansa varhaiskasvatuksessa samalla vahvistaen lapsen omaa identiteettiä.

8. VARHAISKASVATUKSEN LAADUN ARVIOINTI

Rantasalmen varhaiskasvatussuunnitelma määrittää hyvän ja laadukkaan varhaiskasvatuksen kriteerit ja kehittämissuunnat. Asetettujen tavoitteiden saavuttamista arvioidaan eri menetelmin, tunnistetaan toiminnan vahvuudet muuttuvassa varhaiskasvatuksessa ja uudenlaisessa yhteistyökulttuurissa JJR- kuntien kanssa. Uusia kehittämistarpeita nostetaan esiin ja arvioidaan niiden toteuttamismahdollisuuksia niin kuntatasolla kuin myös JJR- kuntien yhteistyönä. Rantasalmen VASU pyrkii luomaan edellytyksiä yhtenäiselle varhaiskasvatukselle koko kunnassa ja se samalla edistää varhaiskasvatuksen laadun kehittämistä.

TAK- arviointimenetelmä (Edufin 2002)

TAK- arviointijärjestelmä koostuu erilaisista muokattavissa olevista kysymyssarjoista, joiden avulla voidaan tehdä arviointeja tarpeen mukaan esim. asiakastyytyväisyydestä (lapset, vanhemmat), työtyytyväisyydestä (tiimiorganisaatio, yksin työskentelevät), johtajuudesta, asiakkaan tarpeista ja toiveista sekä itsearviointista.

Kyselyt vanhemmille TAK- arvioinnilla tehdään joka toinen vuosi. Henkilöstön oma arviointi ja lasten arviointi kasvatustyöntekijöiden yhteydessä kaksi kertaa vuodessa.

Erinomainen varhaiskasvatus -malli (Edufin 2005)

Erinomainen varhaiskasvatus -malli koostuu kysymyssarjoista ja on lähinnä henkilöstön oman työn kehittämisjärjestelmä. Se on arjen työkalu ja menetelmä. Tämä menetelmä on kehittämisvaiheessa oleva ja kokeiluna lähinnä työyhteisön toiminnan kehittämiseksi. Menetelmää voidaan käyttää myös vanhempien keskusteluissa ja illoissa ja se ohjaa keskustelua etsimään uudenlaisia vastauksia.

Lasten osallisuus ja arviointi

Lasten osallisuutta ja arviointia toteutetaan myös saduttamalla. (Monika Riihelä / STAKES 1995, Liisa Karlsson: Sadutus - avain osallistavaan toimintakulttuuriin 2003) Lasten ääntä kuullaan myös osallistavalla lapsitoiminnalla (Yhdessä lasten kanssa - seikkailu osallisuuteen Stenius-Karlsson, MLL 2005)

Vanhempien osallisuus ja arviointi

Vanhempien osallistuminen päivähoiton sisällön kehittämiseen tapahtuu myös kasvatuskumppanuuskeskustelujen yhteydessä, lapsen vasujen tekemisissä, vanhempainiloissa ja päivittäisessä kommunikoinnissa.

Varhaiskasvatuksen arvioinnille haetaan toimivaa mallia ja uusia työvälineitä sekä pyritään soveltamaan olemassa olevia malleja vastaamaan laadun kehittämisen tarvetta. Esim. vuoden 2006 kyselyssä tiedotus nousi yhdeksi kehittämiskohteeksi. Nyt nettisivusto on uusittu, kuntakohtainen esite uudistettu ja yksikkökohtaiset esitteet ovat valmistuneet. Myös kaikille suunnattu lapsiperhepalveluesite on valmistunut verkostoyhteistyönä.

Kyselyt asiakkaille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille on tarkoitus tehdä vuodesta 2007 lukien yhteneväisinä JJR -kuntien kanssa.

LÄHTEET

Erinomainen varhaiskasvatus. Laadunhallinnan välineet. 2003. Edufin

TAK 2001 Edufin

Rantasalmen kuntastrategia 2001

Rantasalmen perusturvan toimintakäsikirja 2003

Rantasalmen päivähoiton toimintakäsikirja 2004

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:9. Helsinki: Edima Prima Oy

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, toinen tarkistettu painos 2005, Saarijärvi Gummerus

Seudullinen hyvinvointikertomus 2006

Rantasalmen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ovat osallistuneet:

Tuomela Esko, perusturvaltk:n jäsen, puh.joht.

Takkunen Riitta, toimialapäällikkö

Teräväinen Riitta, päivähoiton johtaja, sihteeri

Kämppi Pirjo, avoimen varhaiskasvatustoiminnan ohjaaja

Kasper Merja, lastentarhanopettaja

Lind-Myllys Päivi, lastentarhanopettaja

Nissinen Pirjo, lastenhoitaja

Niiranen Jaana, perhepäivähoitaja

Anttonen Kirsi, kiertävä erityislastentarhanopettaja

Kauhanen Mari, srk:n lastenohjaaja vs.

Auvinen Ritva, esiopettaja

Eronen Juha, kuvitus